

ПОЗИЦИЯ НА КНСБ

относно необходимите мерки за преодоляване на негативните ефекти от заразата с COVID-19 върху икономиката и пазара на труда

КНСБ приветства усилията на Правителството и Парламента на Република България да се предприемат спешни действия в условията на извънредно положение, за да се опази здравето и живота на нацията и да се съхрани във възможната разумна степен заетостта и производството, като същевременно се гарантират условия за оцеляване на предприятията и доходи на работниците и служителите.

Въпреки усилията и крайните положителни промени в Закона за мерките и действията по време на извънредното положение Конфедерацията е загрижена, че с приетите първи мерки законодателят сякаш не оползотворява в достатъчна степен съществуващи възможности за подкрепа на предприятията и работещите, които ще бъдат силно затруднени и ограничени от създалата се ситуация, поради епидемията и извънредното положение.

В тази връзка КНСБ предлага следните критични съображения по мерките и действията:

1. По финансовата рамка

1.1. КНСБ счита, че предложените в законодателен вид и дискутирани в общественото и медийно пространство мерки са крайно недостатъчни като обхват и парична стойност. **Необходим е по-голям пакет от мерки**, който да бъде насочен към различните засегнати страни и специфични категории наети лица, към всички потърпевши в по-голяма или по-малка степен сектори, браншове и конкретни предприятия.

1.2. Много важно е тук да отбележим комуникацията на Европейската комисия до Съвета от 20.03.2020 г. за активиране на общата предпазна клауза (General escape clause) от Пакта за стабилност и растеж относно изготвянето на препоръка на Съвета за **ревизирана фискална траектория** – както на национално, така и на общоевропейско ниво. Тази клауза позволява на държавите членки да действат адекватно на подобни кризисни ситуации в рамките на превантивната и корекционна процедура

на Пакта. Предстоящата оценка на Конвергентните програми на държавите членки, Пролетната прогноза и последващите Специфични препоръки на Комисията в рамките на Европейския семестър дават възможност да се осигури необходимата координация и да се представят Насоки за постигане на подходяща и подкрепяща фискална позиция на национално и агрегирано равнище, с оглед на новите предизвикателства, породени от кризата с Корона-вируса.

1.3. Новата фискална траектория да бъде ориентирана, освен към средния и дребен бизнес, също и в подкрепа на **структуро-определящите отрасли, големите фирми във веригата на междуотрасловите връзки**, които ще гарантират стабилен растеж, високи доходи и стабилизиране на социалните системи.

1.4. Европейската комисия даде ясен знак, че насърчава една по-голяма **свобода на националните правителства в определянето на мерките, обема и начина на тяхното финансиране**, като още в началото на февруари даде възможност средства от ЕСФ да бъдат пренасочвани към превенция и борбата Корона-вируса в зависимост от конкретните потребности и приоритети на държавите членки. Тази политика бе потвърдена и от следващата стъпка – активиране на общата предпазна клауза в Пакта за стабилност и растеж.

1.5. България (най-бедната в Европа и в същото време пример за прилежно спазваща фискалната дисциплина държава) трябва в максимална и разумна степен да **използва тази възможност за оптимизиране на финансовия ресурс**. Поради наличието на валутен борд фискалната политика (правителствени разходи и данъци) в нашите условия би могла да бъде доста ефективна, поради значителния фискален буфер, поредните излишъци, които страната ни регистрира няколко години назад, както и ниския размер на държавния дълг.

1.6. Изправени пред тези изключителни обстоятелства, КНСБ счита, че е необходим **незабавен, амбициозен и координиран политически и икономически отговор** посредством инструментите на фискалната политика по примера на останалите засегнати страни. Всички предварителни оценки на ЕК показват, че общата фискална подкрепа за отделните икономики трябва да бъде значителна. На този етап,

официалната препоръка към страните членки, е **прилагането на фискални мерки на стойност средно от около 1% от прогнозирания БВП за 2020 г.**, изключвайки от тази сума действието на автоматичните стабилизатори, които трябва да работят пълноценно и отделно от допълнителните мерки. В този смисъл, всяка мярка, която има по-скоро действие на автоматичен стабилизатор, трябва да се разглежда отделно и независимо от допълнителните пакети, които страните прилагат. Такива са препоръките и на МВФ, с цел овладяване на стагнацията в разумни норми, тъй като тя така или иначе предстои, според повечето световни анализатори.

1.7. Какво направиха другите държави? На 6 март 2020 г. президентът Тръмп одобри разход в размер на 8,3 милиарда долара, понастоящем наречена „първа фаза за борба срещу COVID-19“, за да финансира усилията за борба с пандемията (общите разходи се предвижда да достигнат също около 1% от БВП на страната на няколко стъпки). Южна Корея обяви пакет от стимули на стойност 9,8 млрд. долара (0,75% от БВП), Великобритания – 37 млрд. долара (1,41% от БВП), Франция – 49 млрд. долара (1,9% от БВП), Италия – 28 млрд. долара (1,43% от БВП), Япония – 23 млрд. долара (0,55% от БВП), Австралия – 11,4 млрд. долара и т.н. Тук е важно да се каже, че това са първоначално отпуснатите средства, като е възможно те да нарастват в зависимост от ситуацията във всяка една държава.

1.8. Ако следваме средния темп на допълнителни средства като дял от БВП, който отделят повечето от останалите икономики, и се съобразим с препоръките на ЕК, то **България би трябвало да отдели средства за възстановяване на икономиката в размер на не по-малко от 1% от БВП и не повече от 1,5% от БВП.** В абсолютно изражение това означава средства в интервала 1,2-1,8 млрд. лв., които да бъдат преразпределени през инструментите на фискалната политика за подпомагане на бизнеса, работниците и служителите. Това са съвсем друг тип мерки, които следва да се договорят със социалните партньори и да се прилагат паралелно с т.нар. „автоматични стабилизатори“.

2. По Закона за мерките при извънредно положение

2.1. **КНСБ е удовлетворена от постигнатото** в приетия на 20.03.2020 от НС Закон за мерките и действията по време на извънредното положение,

обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г. Конфедерацията взе активно участие в процеса на обсъждане на текстовете на проектозакона. Организацията ни апелира към народните представители и успя да защити позицията си, **като не допусна да бъдат приети предложените текстове**, с които се предвиждаше работодателят да може да предоставя едностранно и без съгласие на работника неплатен отпуск за времето на обявено извънредно положение.

2.2. Успяхме да защитим пред народните представители тезата, че при прилагане на новата възможност (чл.120б от КТ) за едностранно въвеждане от работодателя на нов режим на работа от дома или от разстояние, **тази промяна да не води до други изменения в условията по трудовия договор**, а да е допустима само по отношение на работното място.

2.3. КНСБ защити правото на работника за периода на едностранната промяна за работи от в къщи или от разстояние **да не му се променя трудовото възнаграждение, нито други елементи от трудовото правоотношение**.

2.4. Не позволихме с промени в Закона за държавните служители да бъдат лишени от **средства за представително работно облекло** тази категория служители във връзка с въведеното извънредно положение.

2.5. КНСБ позитивно оценява **продължените срокове** за финансово приключване на годината, за подаване на данъчните декларации, за **разсрочване на данъчни плащания** от страна на физическите и юридическите лица, както и възможността да се облекчат и предоговорят условията за вноски по сключени заеми с банките.

2.6. КНСБ подкрепя и промените в **правомощията на управляващите органи на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове**, така че да могат при опростени правила, процедури и срокове да се отпуска безвъзмездна финансова помощ и да увеличават ресурсите по схеми, допускащи мерки при извънредни ситуации и пр.

3. По мярката за 60% компенсация и проекта за ПМС

3.1. КНСБ припомня урока от палиативната мярка за компенсиране дохода на работника при преминаване на непълно работно време, прилагана по време на предишната икономическа криза (ПМС 44 от 2009 г.). България не бе сред страните с най-голям спад на БВП, но **за две-три години загубихме над 400 хил. работни места (около 16% от заетостта)**.

Подобен повторен удар, при настоящата демографска криза и острия недостиг на работна сила, би бил катастрофален за пазара на труда.

3.2. **Обхватът на действие на проекта на ПМС е силно стеснен** – търговия на дребно, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство, туризъм, култура и спорт. Приложен е подходът – въвеждайки извънреден режим, държавата ограничава или спира горепосочените дейности, затова само те са обект на компенсиране.

3.3. Всички производства, които понасят щети поради **пазарни причини** – неритмични или липсващи доставки, намалена продукция, невъзможност или затруднен износ, са извън обхвата. В основата на тези пазарни обстоятелства пак е пандемията, но пряка вина държавата няма - поне такава е логиката на постановлението. Съществуват обаче и такава категория промишлени предприятия, които пък поради спецификата на производствения процес, не могат да изпълнят **изискванията за въвеждане на строги предпазни мерки от зараза**. Така че **пряко и косвено засегнатите фирми и предприятия са много по-големи като обхват**.

3.4. **Не възприемаме философията „плащам за пряко причинени щети и вреди”**. Тя има своята рестриктивна логика, но в случая трябва да отбележим, че са налице съществени пропуски, а такива ще възникнат най-вероятно и в бъдещото приложение на постановлението. Така напр. във връзка с Решението на НС за обявяване на извънредно положение, със Заповед от 16.03.2020 г. на Управителя на НОИ незабавно се преустановява плановия прием на пациенти по клинични пътеки в областта на физикалната и рехабилитационна медицина. Всички 13 национални рехабилитационни болници затварят врати, а тази икономическа дейност я няма в Приложение 1.

3.5. Стесняването на обхвата идва и от т. 3 на чл.2 на проекта за ПМС – **кандидатстват работодатели само ако преустановилите работа представляват над 50% от списъчния персонал**. Това условие освен че е крайно неприемливо нас, влиза в противоречие с текста на чл.1 (1) „ ... е преустановил работата на предприятието, на част от предприятието или на отделни работници и служители ...”.

3.6. Структурата и подходът са взаимствани от ПМС 44 от 2009 г., като действието на постановлението, респективно подкрепата е сведена единствено до дейности, преустановени с решение на държавен орган. А както беше вече отбелязано законодателят е постановил, че **право на**

брутно трудово възнаграждение имат всички работещи, преустановили работа, поради извънредното положение.

3.7. **Останалите критерии за подбор на предприятията в общи линии са логични и КНСБ ги подкрепя.** Все пак, изискването да не се прекратяват договори в периода на получаване на компенсация, може би следва да се преосмисли, защото щом изискването за запазване на заетостта е само по отношение на лицата, за които се получават компенсация и след приключване на извънредното положение, то за тях би трябвало да се отнася и запазването на заетостта.

3.8. В документите, които работодателите подават в АЗ (чл.4), фигурират данни за брой работни дни за месеца на преустановяване на работата, което насочва към дневен размер на 60-те на сто. Но **законът постановява да се превежда „60 на сто от осигурителния доход за месец януари”**. Това означава, че постановлението дописва закона, макар че е логично да се държи сметка за броя на работните дни с преустановена работа.

3.9. Поражда се сериозно предизвикателство за приложението, защото НОИ е задължен до 5 работни дни (неизвестно от кога се броят) да преведе парите. Ако от момента на получаване на решението на АЗ в рамките на 5 дни НОИ ще трябва да изчислява на база данни за дните и да превежда парите, това би било огромен проблем. **Тук стои и проблемът за осигурителния доход през м. януари** – ще има хора отсъстващи и с непълен месец, т.е. непълен осигурителен доход, следователно - непълна компенсация.

3.10. Предвидено е в АЗ да се създаде **комисия, която да разглежда документите на предприятията и да взима решения дали е налице съответствие с изискванията по чл. 2 от постановлението** (макар, че законът говори за критерии, а не изисквания). Тези решения се съобщават на предприятията, но в случай на „НЕ”, няма яснота може ли предприятието да възразява или не (например при техническа грешка, **причинила решението за несъответствие**).

3.11. Общата оценка е, че **това постановление дава фрагментарна и ограничена подкрепа на стопанските единици**, които са принудени поради напълно обективни причини силно да ограничат функционирането си или да го преустановят. Решенията, които дава този проект на постановление са недостатъчни. Не може да се очаква, че в сложната обстановка на извънредно положение оцеляването на човешкия ресурс в предприятията може да се гарантира само от работодателя, при положение, че самите предприятия изпитват огромни трудности.

4. Предлагаме

4.1. Списъка с икономическите дейности в Приложение 1 да се прецизира и допълни в контекста на изказаните от нас съображения в т.3.4. на настоящото становище.

4.2. Мярката за компенсация да се прилага също за всички предприятия от индустрията, които отбелязват минимум 20% спад на стойността на продажбите за последното тримесечие, предхождащо месеца на подаване на документите по чл.4, в сравнение със същия период на предходната година.

4.3. Да отпадне условието в чл. 2, т.3 – право на компенсация да имат работодатели, които са преустановили работа на най-малко 50 на сто от списъчния състав на персонала, а компенсация да е дължима за всеки работник и служител с преустановена работа.

4.4. Да се прецизира механизма за контрол върху работодателите, дали изплащат пълния размер на трудовите възнаграждения и по какво ще се съди за изплащането на пълното възнаграждение (как се определя пълното и от кого). В тази връзка е необходимо и да се предвиди и процедура за обжалване на решенията.

4.5. Да се разработи схема на подкрепа на предприятията, които в периода на извънредно положение принудително намаляват производствения обем и въвеждат непълно работно време за наетите в предприятията. Такава схема може да бъде финансирана през ОП РЧР, като на хората се изплащат компенсации заради намаленото работно време.

4.6. Правителството да осигури необходимото и разумно фискално пространство, което да даде възможност за по-пълно компенсиране на понесените щети от физическите и юридическите лица и да подкрепи един по-безболезнен и по-бърз изход от настоящата безпрецедентна ситуация.

4.7. За това МФ да направи необходимите разчети при различни варианти и сценарии, като ги представи на социалните партньори за обсъждане и приемане на цялостен пакет от мерки, гарантиран със съответните финансови ресурси.

22.03.2020 г.

Забележка: Предложения за конкретни промени – вижте в текста на проекта за ПМС с червено.